

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist

L. W. G. Blokhuis

Zij verkondigden het Evangelie

Hand. 5 : 42. En zonder ophouden, iedere dag, leerden zij in de tempel en aan huis, en verkondigden het evangelie, dat de Christus Jezus is.

Het woord evangelie was bekend in de wereld waarin de apostelen leefden. Een evangelie is een goede tijding. Zulke boodschappen waren er vele en velerlei. De blijvende, de waarachtig goede boodschap is het Evangelie van onze Here Jezus Christus. Na de Pinksterdag in Jeruzalem zendt de Here Zijn apostelen met dat Evangelie op pad. De eerste tijd bleven ze in Jeruzalem, de stad waar onze Here ook gekruisigd is. Daar sloeg de Heilige Geest Ananias en Saffira neer, omdat ze tegen Hem gelogen hadden. Onoprechtheid en schijnvroomheid stellen schuldig en verdienen de dood. Hui-chelarij komt voort uit vrees voor mensen en dat betekent een geweldige verzoeking in de gemeente.

Na deze zuivering zette Christus Zijn apostelen met vernieuwd élan in tot de strijd van het Koninkrijk der hemelen tegen de machten van de duisternis. Zij moeten verder met de vreugdeboodschap. En ze gaan verder. Petrus en de andere apostelen getuigen door de kracht van de Geest van Israëls Verlosser. De voorhoede, de stootroep van het leger, dat Christus opriep, blijft in de aanval.

En de reacties bleven niet uit. Lukas tekent ons de vijandige houding van de Joodse Raad en de toeschouwershouding van de Wetsleraar Gamaliël. Maar hij toont ons ook het gelóof van de apostelen. Petrus was hun voornaamste woordvoerder. Zijn prediking in die tijd na Pinksteren horen we in Handelingen 3 en 4.

Nu was er in de Joodse raad een man van gezag, een Farizeeër, een leraar der wet, in ere bij het gehele volk. Zijn naam was Gamaliël. Ook hij heeft de goede tijding gehoord. Gamaliël bleef graag buiten schot. Hij heeft de boodschap gehoord en hij gaat zich niet fel verzetten. Neen, Gamaliël gaat raad geven. Deze leraar, de leermeester ook van Paulus, staat in grote achting. Het volk van Jeruzalem vertrouwt hem. Het is nog altijd zo, dat wij mensen vaak meer er op letten wie er iets zegt dan wat er gezegd wordt. Welnu,

als Gamaliël spreekt, wordt het stil. De Joodse Raad wil geen woord missen. De tempelhoofdman en zijn dienaren vreesden het volk (vers 26). Bij hen, die mensen naar de ogen zien, legt het woord van een populaire, hooggeachte leraar veel gewicht in de schaal. Een Gamaliël heeft gezegd bij het volk. Hij is de man van de voorzichtigheid. Hij waarschuwt: Overweegt wel wat gij met deze mensen zult doen! Past op dat we ons niet in de vingers snijden. Jeruzalem is de stad van de kerkpolitiek geworden. Gamaliël gaat dan zijn standpunt verdedigen met een beroep op de geschiedenis. Hij herinnert zijn broeders aan Theudas en aan Judas de Galileeër. In de dagen van koning Herodes, de kindermoordenaar van Bethlehem, had Theudas ongeveer 400 mannen, die zich bij hem aansloten. Het was een tijd van verwarring. En de opstand van Judas de Galileeër was een soortgelijk geval.

Dat waren de feiten die Gamaliël liet spreken. Gamaliël liet zijn Bijbel dicht. Hij sprak niet naar de Schriften. Hij gaf een advies op grond van twee feiten uit de geschiedenis. Gamaliël predikt een voorzichtig-afwachtende houding. Er waren mannen vol van kracht en de Heilige Geest en er waren felle tegenstanders van Christus. Maar Gamaliël wil een tussenstandpunt innemen. Hij zal als Schriftgeleerde de spreuk van Salomo gekend hebben: Daar is geen wijsheid en daar is geen verstand en daar is geen raad tegen de HERE. Maar hij maakt van die spreuk misbruik door als toeschouwer aan de kant te gaan staan toen de Geest van Christus door het Woord op Jeruzalem inwerkte. Hij bleef de kat uit de boom kijken.

Maar de apostelen leerden zonder ophouden, iedere dag, in de tempel en aan huis en ze verkondigden het evangelie. Al blazen de vijanden dreiging en moord, al staan de Gamaliëls voorzichtig aan de kant, het evangelie volbrengt zijn loop.

Het evangelie! „De Geest des Heren HEREN is op mij, omdat de HERE mij gezalfd heeft; Hij heeft mij gezonden om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen, om te verbinden gebrokenen van hart, om voor gevangenen vrijlating uit te roepen en voor gebondenen opening der gevangenis; om uit te roepen een jaar van het welbehagen des HEREN en een

dag der wrake van onze God; om alle treurenden te troosten, om over de treurenden van Sion te beschikken, dat men hun geve hoofdsieraad voor as, vreugdeolie in plaats van rouw, een lofgewaad in plaats van een kwijnende geest.” Zo mocht Jesaja, de Evangelist van de oude bedeling spreken.

Dit evangelie verkondigden de apostelen in de tempel. Zij bleven het hart van hun achtergebleven, hun niet-vrijgemaakte broeders zoeken. Ze hebben niet gezegd: De drempel van de tempel ligt veel te hoog, daar kan ik nu niet meer heen, daar kunnen we nu niet meer bidden. Ze hebben niet gedaan alsof het laken nu ineens radicaal doorgesneden was. Ze leerden in de tempel. Ze verkondigden Jezus Christus in de tempel en aan de huizen.

Zullen wij dat ook maar niet gaan doen midden in de strijd en in de moeiten?

Christus is gekomen om een blijde boodschap te brengen aan ootmoedigen.

Wij hebben veel gepolemiseerd en gedebatteerd. Maar we kwamen weinig „aan huis” met het Evangelie. Weinig bij onze broeders en nog minder bij hen, die „buiten” zijn. En we voelen niet zo veel voor opzettelijke, georganiseerde evangelisatie. De kerkdeuren staan iedere zondag wijd open, zeggen we dan.

Hebben we met dat laatste niet te veel gezegd?

De apostelen leerden en verkondigden ZONDER OPHOUDEN het evangelie.

Dat is de navolging van Christus. We lezen in Mattheüs 4 : 23: „En Hij trok rond in geheel Galilea en leerde in hun synagogen en verkondigde het evangelie van het Koninkrijk.”

Onder ons wordt gevraagd: Wat nu? En 't is te begrijpen. Maar krijgen we hier niet allemaal het antwoord? De Here Jezus en Zijn apostelen verkondigden het evangelie. Daar hadden ze het druk mee. Dat is en blijft nog steeds alle moeite waard. Dat is het enige redmiddel en tegelijk het enige wapen; de verkondiging van het evangelie.

De Bijbel hebben we allemaal in huis. We zijn rijk, maar we leven vaak nog zo arm. Maar de waarheid is onoverwinnelijk, ondanks alle verzet tegen en alle onverschilligheid voor het ene evangelie. Deze waarheid, dat Jezus de Christus is.

Jezus Christus verkondigt de overwinning van Gods genade. En als u in deze Here Jezus Christus gelooft, zal Hij u zijn Evangelie nooit onthouden. En dan hebben we een woord voor de wereld. De engel, die aan het woord kwam volgens Lukas 2, spreekt niet meer op aarde. Nu is de gemeente aan de beurt om te spreken, om aan engelen de veelkleurige wijsheid Gods te verkondigen (Efeze 3). Maar de boodschap van die engel houdt haar kracht, al de dagen: Ik verkondig u grote blijdschap. Laat het bekend worden, „in de tempel” en „aan huis”, dat u en ik „een”, neen: DE blijde boodschap hebben meegekregen.

Kerkelijk leven

DE GESLOTEN POORT

(3)

Een merkwaardige zaak

Wie het rapport-Douma doorleest over het niet-ontvangen van de wettige credentiebrieven van Noord-Holland wordt daarin getroffen door een merkwaardig feit. Wanneer dit rapport handelt over besluiten van de generale synode van Rotterdam-Delfshaven en/of Amersfoort-West, gaat het zonder meer uit van de juistheid der genomen beslissingen. Maar er is toch een uitzondering op deze regel: nl. het besluit tot heenzending van ds. B. J. F. Schoep.

Daarvan geeft deze commissie een verdediging.

Het is niet duidelijk, waarom ze dat doet.

We zullen er ook maar niet naar gissen.

Zoals men zich zal herinneren sprak de generale synode van Amersfoort-West uit dat er een onaanvaardbare tegenstrijdigheid bestond tussen de instemming met de belijdenis door ds. Schoep ter generale synode en de inhoud van de door hem ondertekende Open Brief. Ze besloot hem derhalve uit kracht van de belijdenis der waarheid niet te ontvangen, d.i. weg te sturen.

De daarop bijeengeroepen buitengewone particuliere synode van Noord-Holland achtte dit uit kerkrechtelijk oogpunt onjuist. Ze was ook van oordeel dat genoemde tegenstrijdigheid niet bestond en verzocht derhalve revisie van dit besluit. De generale synode wees dit verzoek af en gaf daarvoor haar argumenten.

Zoals gezegd: de commissie-Douma verdedigt nu deze handelwijze van de generale synode op haar beurt ook nog eens.

Waar het hier een niet onbelangrijke zaak betreft, gaan we er even op in.

De commissie acht beslissend in dit geding of het instemmen met de belijdenis ter generale synode louter de formaliteit is of méér dan dat. Nu is het wel duidelijk, dat het geen formaliteit is. De kerken hebben er recht op, dat zij die ter synode zitting nemen ook werkelijk betrouwbare rechters zijn als er zaken van de leer, die het fundament van de kerk en het kerkelijk samenleven raken, aan de orde zijn, aldus de commissie, in loutere herhaling van de generale synode van Amersfoort-West.

Maar waarom gaat zij er aan voorbij dat de generale synode van Zwolle 1854, door wier toedoen de instemming met de belijdenis een vast punt op de agenda van generale synodes is gaan vormen, zoals Amersfoort-West terecht heeft opgemerkt, hierover eerst heeft gedelibereerd? Daaraan heeft ds. Van der Kwast herinnerd in een tweetal artikelen in ons blad, van 19 en 26 jan. 1968. Het voorstel om op elke synode die instemming te vragen kwam van Noord-Holland en Utrecht, zo citeert ds. Van der Kwast de Acta. Ik citeer hem verder uit de Acta: „In verband hiermede vraagt ds. Los, of men dan ook onderzoek kan doen naar gevoelens, door dezen of genen geopenbaard, aan wier overeenstemming met de leer twijfel is.” Nadat ds. Van Velzen geantwoord heeft, dat dit niet bedoeld is, heeft ds. Los geen bezwaar. Onderscheiden leden hebben hierover nog gesproken, waaruit blijkt dat men algemeen de zaak wenselijk keurt, **doch slechts daartoe**, opdat het mocht blijken, dat wij blijven instemmen met de leer, tucht en dienst der Gereformeerde Kerk.”

Uit de door mij onderstreepte woorden is wel duidelijk, in verband met wat ds. Los had opgemerkt, dat men van deze instemming geen kapstok wilde maken om **ter synode** censuur over elkaars leer uit te oefenen. Want wat is daarvan het einde?

Maar wat Zwolle 1854, waarop Amersfoort-West zich beriep, nu juist niet wilde, heeft Amersfoort-West juist gedaan. Toen enkele afgevaardigden de instemming van ds. Schoep met de belijdenis in twijfel trokken, ging zij daarop in...

De commissie-Douma zwijgt hierover in alle talen.

Waarom?

De instemming moet toch echt wezen, schrijft ze. Die mag toch niet in een formaliteit ontaarden?

Laat ons eens zien hoe dat zit.

Deze instemming gaat steeds gepaard met de belofte in alle handelingen ter synode zich te zullen houden aan Gods Woord en de belijdenis der kerk. Zulks in navolging van de Dordtse Synode 1618/19. Daar werd zelfs — in verband met de bijzondere omstandigheden — een eed gevraagd om nl. alleen Gods Woord voor regel van het geloof te houden en te gebruiken.

De Remonstrantse afgevaardigden van Utrecht zijn onder bepaalde — hier niet ter zake doende — voorwaarden tot deze eed toegelaten. Zo nuchter was men toen: men hield iemand eenvoudig aan zijn woorden en liet hem in zijn verantwoordelijkheid.

Dat deed de generale synode van Amersfoort-West niet en zij heeft ook verder ernstig gefaald in deze zaak.

—o—

We komen nu tot de zaak van de Open Brief, maar daaraan voorafgaande moet nog op één ding gewezen worden.

Nóg een merkwaardige zaak

Het rapport-Douma spreekt ook uitvoerig, over de inhoud van de Open Brief, om aan te tonen dat door deze brief de binding aan de belijdenis disputabel gesteld wordt, zoals Amersfoort-West reeds uitsprak, terwijl het zonder meer de andere besluiten van deze synode en van die te Rotterdam-Delfshaven als juist accepteerde.

Vanwaar deze uitzonderingspositie voor wat de uitspraken over de Open Brief betreft?

Ook daarna valt slechts te gissen.

En gissen doet dikwijls missen.

Ik wil er alleen op wijzen, dat de commissie, hoewel zij van te voren is gewaarschuwd, in dit deel van haar rapport een ernstige fout heeft gemaakt en op haar voorgang de generale synode van Hoogeveen eveneens. Deze fout nl. dat zij de uitspraken van Amersfoort-West in deze zaak beschouwd heeft als een bindende „leeruitspraak” voor de kerken, terwijl ze dat niet konden zijn, omdat de zaak van de Open Brief door geen kerkelijke vergadering op haar agendum was geplaatst.

Ter generale synode van Amersfoort-West is dit natuurlijk overwogen. Daar is de vraag gesteld: Kunnen wij ons met de Open Brief bezig houden? Ja, zo is gezegd, want we hebben hier met een ondertekenaar ervan te doen. En we moeten de vraag overwegen of we zijn instemmend met de belijdenis wel kunnen accepteren.

Men kan hier bezwaren tegen hebben, zoals we boven kort ontwikkelden, maar tenslotte zeggen: Ik leg me er bij neer. Deze broeders handelden met het oog op hun eigen vergaderen, met het oog op de samenstelling van hun vergadering.

Maar dat is iets anders dan nu naar aanleiding daarvan uitspraken te doen, die tegelijk bindend zijn naar buiten. Dat zou even hiërarchisch zijn als wat de generale synoden van 1936-1942 deden, die op eigen initiatief zaken van de leer op haar agenda zetten en leeruitspraken deden. Hoe hebben we dat in de jaren van de vrijmaking afgewezen!

De commissie-Douma en de generale synode van Hoogeveen beschouwen echter de uitspraken van Amersfoort-West als zulke geldige leeruitspraken naar buiten en beroepen zich erop. En het rapport zelf behandelt deze zaak ook nog eens uitvoerig om verder onverklaarbare redenen.

De hiërarchie wordt onder ons niet meer onderkend, maar geheel vrij spel gegeven.

De belijdenis disputabel gesteld?

We gaan hier niet meer breed op de inhoud

van de Open Brief in. Dat is al vroeger en meermalen gebeurd. We letten op de hoofdzaken en het eigenlijke punt in geding.

De Open Brief stelt aan het slot de vraag of „het historisch fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, christelijke kerk”.

Nu kan men van alles overhoop halen en weet ik wat suggereren, maar enkele dingen zijn duidelijk.

De vraag is onhelder geformuleerd.

Met het historisch fundament is duidelijk bedoeld: de drie formulieren van Enigheid. Maar wat is bedoeld met het fundament van de heilige, algemene, christelijke kerk?

Die vraag is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. Blijkens het gehele verband gaat het over de verhouding onzer kerken met andere in binnen- en buitenland. Het gaat hier beslist niet om vragen over de leer **op zichzelf** en vragen over eventuele juistheid van de belijdenis. Maar over de verhouding tot andere kerken.

In dat verband komt uiteraard de belijdenis ter sprake.

Haar juistheid wordt niet in geding gebracht. De vraag is daarom niet of de gereformeerde belijdenis **overeenstemt** met het fundament van de algemene kerk, maar of ze ermee **samenvalt**.

Wanneer men daarom zegt, dat de **inhoud** van de gereformeerde belijdenis door deze vraag disputabel gesteld wordt, spreekt men iets uit dat onbewezen is. Noch Amersfoort-West noch de commissie-Douma doet daar dan ook maar een poging toe. Het is zonder bewijsvoerende redening duidelijk, zei Amersfoort-West. Maar dat is uiteraard niets meer dan een machtsspreuk.

—o—

Wordt dan het katholiek karakter van de belijdenis in geding gebracht, zoals Amersfoort-West en de commissie-Douma poneren?

We moeten maar wat voorzichtig zijn met grote woorden. Wat is dat: het katholiek of algemeen karakter der gereformeerde belijdenis?

G. JANSSEN

Wil men daarmee zeggen, dat alle kerken in de gehele wereld deze belijdenis, zó geformuleerd en zó uitgewerkt moeten hebben?

Is men dan vergeten het onderscheid, dat Ursinus, de geestelijke vader van de Heidelbergse Catechismus, zelf maakte tussen Symbolen en Confessies? De eerste zijn dan de twaalf artikelen, de belijdenis van Nicea, Athanasius enz. en de tweede de confessies der particuliere kerken. Deze zijn niet opgesteld, zegt hij, om aan alle andere kerken hun vrijheid te ontnemen om ook zelf hun confessie uit te geven. Aan al hun woorden en gezegden kunnen niet alle kerken verbonden worden, zodat, als zij ze niet onderschrijven, zelfs geen christenen meer zouden zijn. (Zie dr. A. D. R. Polman, Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis, pag. 74.)

Ursinus kan het rustig zó stellen en toch het **bindend karakter** der confessie voor **eigen kerken** handhaven.

We moeten ons niet aan grote woorden ophangen: het woord katholiek heeft in de geschiedenis meer dan één betekenis gekregen. Wat bedoelt men er **hier** mee?

Dat déze zo geformuleerde en uitgewerkte belijdenis door alle christelijke kerken in de gehele wereld wordt gekend en erkend? Dat zal wel niemand durven beweren. Dat dat het geval moet zijn, zal ook wel niemand, die iets van kerkgeschiedenis en symboolvorming afweet, durven staande houden.

En hier komt de vraag op, die de Open Brief stelt en die wij citerden. Ongelukkig en onhelder geformuleerd, maar in haar verband toch wel duidelijk.

Want ze staat niet op zichzelf en heeft geen zelfstandige betekenis. Ze wil heenleiden naar de volgende vragen. Zo ja, hoe is dan de verhouding met kerken, die deze belijdenisschriften niet hebben en toch kennelijk Gods kinderen vergaderen. Zo neen, hoe heeft ze

dan in eigen gemeenschap en naar buiten te functioneren?

De eenvoudige zin van deze vraag is dus of alles in de Drie Formulieren van Enigheid zo fundamenteel is en precies zo gezegd is, dat kerken, die een minder vol uitgewerkt belijden hebben of op enig punt enigszins anders belijden, de naam van ware kerk niet verdienen en wij in geen enkele verhouding tot ze kunnen treden.

Wie hierin een disputabel stellen van de belijdenis leest, doet aan inlezen.

Hij ziet bovendien niet de aard en de onvolmaaktheid van alle belijden, gemeten aan de volheid van het Woord van God. Ik schrijf dit neer, daarbij gedachtig aan het woord van Bavinck, dat ik met volle instemming citeer: „Als het er op aankomt, is de Gereformeerde belijdenis ruimer van opzet en breder van blik, dan eenig andere christelijke confessie”.

Het antwoord op de derde vraag

Steeds is geklaagd, dat er nooit antwoord werd gegeven op de derde vraag: Zo neen, hoe heeft dan de belijdenis te functioneren naar binnen en naar buiten?

Daar is ds. Schoep op de classis Amsterdam op ingegaan, schrijft het rapport. En het deelt dan mee, dat ds. Schoep vanuit het erkennen van buitenlandse kerken, die wel gebreken in hun belijden hebben, maar toch Gods kinderen vergaderen komt tot de stelling: We mogen naar binnen, in eigen gemeenschap, niet minder lankmoedig zijn dan naar buiten. Als ergens een plaatselijk Gereformeerde Kerk op een niet-fundamenteel punt confessioneel afwijkt, dan moet men een regeling treffen, waarbij die kerk met haar afwijking geduld wordt, mits die afwijking niet in het kerkverband wordt ingedragen.

Ik formuleer hier in eigen woorden terwille van de korthed.

Hier is dus nu eindelijk het antwoord en dat antwoord betekent dat de binding aan de belijdenis overeenkomstig het ondertekeningformulier disputabel wordt gesteld, aldus het rapport.

De kerkeraad van Amsterdam-West — mijn gemeente — wordt geciteerd om het onjuiste van dit standpunt aan te tonen. Met instemming dus.

En daarna wordt met kwalijk verholen ernst gememoreerd, dat men in Noord-Holland het oordeel van de generale synode over ds. Schoep onbegreep achtte en dat de classis Amsterdam geen enkele reden aanwezig achtte „om de trouw van ds. Schoep aan Schrift en belijdenis in twijfel te trekken”.

De eigenlijke kwestie: Maakt een bepaalde tolerantie-idee iemand schorsingswaardig?

Men kan de vraag stellen wat ds. Schoep als ondertekenaar van de Open Brief en met zijn antwoord op de zgn. derde vraag nu eigenlijk wilde.

Het antwoord is niet moeilijk: ds. Telder en „zijn gemeente” niet de verbandsgemeenschap ontzeggen noch de eerste uit het ambt stoten, ondanks de afwijking van een bepaalde zinsnede uit zondag 22 van de Heidelbergse Catechismus.

Deelde ds. Schoep zelf dit afwijzend gevoelen?

Voor zover mij bekend wat dit niet het geval.

Was hij dus zelf te beschuldigen in deze zaak van afwijking van de belijdenis?

Dat zal wel niemand beweren.

Wilde hij de belijdenis op dit punt in de kerken onverbindbaar verklaren Neen, want hij zei er uitdrukkelijk bij, dat deze afwijking niet buiten de plaatselijke kerk mocht worden gebracht.

Hij wilde haar alleen in Breda geduld zien en als ergens elders iets soortgelijkt aan de hand was, ook daarvoor een regeling treffen. En zulks op grond van en met behulp van: de onderscheiding: fundamentele en niet-fundamentele punten in de belijdenis. Alleen bij afwijking van de laatste punten was er z.i. reden tot een kerkelijke regeling.

M.a.w. een nogal tolerante houding.

De grote en eigenlijke vraag hierbij die ik ook ter generale synode gesteld heb, is deze: of iemand, die deze mening voordraagt, zelf confessioneel onbetrouwbaar is en censurabel.

De voorzitter van de commissie, ds. De Vries, is op deze vraag even ingegaan en heeft in antwoord erop gevraagd: Is zo'n tolerante houding dan in overeenstemming met het ondertekeningformulier? Kun je dan confessioneel getrouw zijn en de kudde overgeven aan de wolven?

Hier treft het simplisme van de vraagstelling en het de dingen direct stellen in het absolutistische vlak.

Over de kwestie van fundamentele en niet-fundamentele leerstukken is al heel wat te doen geweest in de geschiedenis. Ik heb er m'n bezwaren tegen, vooral omdat zij de gedachte in de hand kan werken dat de Waarheid bestaat uit een samenstel van allerlei waarheden zonder organisch verband en een verintellectualisering van het geloof in de hand werkt. Bezwaren ook uit terminologisch oogpunt: heel de leer van de apostelen en profeten is fundament der kerk, volgens de Schrift. Daarom is het spreken over niet-fundamentele punten terminologisch reeds bezwaarlijk.

Maar aan een bepaalde onderscheiding ontbreekt natuurlijk niemand. Reeds Calvijn zei dat de hoofdstukken der leer niet alle van een gestalte zijn. Er zijn er, zegt hij, waarover tussen de kerken geschil is, maar die toch de eenheid des geloofs niet verscheuren. Elke afwijking is niet van gelijk gewicht. De afwijking kan van die aard zijn, dat iemand niet zou kunnen geduld worden in het ambt, maar toch niet als lid van de gemeente moest worden geëxcommuniceerd, schrijft Bouwman in zijn Gereformeerd Kerkrecht, deel 2, pag. 666.

En hij zegt dan dat de kerk er met recht bezwaar in zou zien een oprecht Christen, en Gereformeerd belijder, maar die op het stuk van de doop het Baptistische gevoelen was toegedaan, b.v. een man als Spurgeon, als lid der kerk niet te gedogen.

Slechts in een simplicerende, absolutistische geesteshouding spreekt men onder alle omstandigheden direct van wolven. De rapporteur van de commissie, dr. Douma, sprak vroeger reeds en thans opnieuw in zijn brochure „Herinnering en verwachting” over afwijking van de belijdenis, die „niet het hart van het evangelie dodelijk treft.” Dat is ook een onderscheiding. Hij spreekt in dat geval niet van wolven, maar wil ook tolerantie toegepast zien, „wanneer de aanhangers van zo'n afwijking bereid zijn zich bij de uitspraak van de kerkelijke vergaderingen neer te leggen”, pag. 47. „Wij stemmen”, schrijft hij, „in met prof. Veenhof, die in overweging geeft, „of een afwijkende opvatting als waarover het in de kwestie-ds. Telder gaat ook in de kerken kan worden „geduld”. Uiteraard met de bepaling dat ze niet mag worden geleerd.”

Ds. Schoep gaat nog wat verder.

Wanneer een gehele gemeente zo'n afwijkend gevoelen heeft op wat hij dan noemt een niet-fundamenteel punt; dat dus om met dr. Douma te spreken, het hart van het Evangelie niet dodelijk raakt; dan wilde hij daar onder de genoemde beperkende voorwaarden tolerantie toegepast zien, d.w.z. zo'n kerk niet uit het verband stoten, maar met „alle bezwaar dat men tegen zo'n kerk kan hebben”, haar toch nog als kerk erkennen en vasthouden.

Nu opnieuw de vraag: Maakt dit gevoelen iemand censurabel? De vraag is niet: Is men het er mee eens? Moeten de kerken dit accepteren! Ook naar mijn oordeel moet het deze kant niet op. De kerken kunnen dat desgewenst uitspreken. Maar de vraag is: Maakt dit gevoelen iemand censurabel? Moet hij daarom als confessioneel onbetrouwbaar, als een wolf, geschorst en afgezet worden?

Wanneer de Open Brief dan een voorzichtige vraag stelt naar de functionering der belijdenis, in welke vraag de mogelijkheid van tolerantie doorklinkt, moet deze Brief daarom dan als een disputabel stellen van de belijdenis gekwalificeerd worden en moet er met de ondertekenaars korte metten worden gemaakt als ze hun handtekening niet terug nemen?

Hier is alles mateloos overtrokken en worden mensen, die zelf de belijdenis ten volle onderschrijven, zelfs eventuele dwalingen willen bestrijden, aan de kaak gesteld als confessioneel onbetrouwbaar. Jarenlang zijn de kerken met behulp van een niet aflatende

TE BERDE

In moeilijke tijden lopen we altijd het gevaar te vergeten wat we aan goeds ontvangen van de Here. Dat geldt in ieders persoonlijk leven. Dat geldt ook in het kerkelijk leven.

Kerkgeschiedenis is maar al te zeer een beschrijving van twisten. Van wat „leiders” en synoden hebben gedaan. Van bisschoppen, koningen en dergelijke mensen.

Het gewone leven van een gemeente van elke dag daarvan horen we niet zo veel.

Ik heb het voorrecht een gemeente te mogen dienen, waarvan oude notulenboeken bewaard zijn. Veel vergaderingen hield men niet. De notulen waren vaak ook maar heel kort. Een halve bladzijde. Ze eindigden vaak met deze woorden: niets meer aan de orde zijnde scheidde de vergadering in vrede en enigheid. Ze worden pas lang, als er moeite is. Daarom geven zelfs nauwkeurig bijgehouden-notulen-boeken vaak geen juist beeld van wat er nu werkelijk aan echt geestelijk leven was in een gemeente.

Juist in deze tijd lijkt het me goed om op dit verschijnsel te wijzen.

Er is veel afbraak onder ons. Daarover veel droefheid.

Ik heb geen moeite om aan te nemen: aan beide zijden van de breuklijn. Maar er zijn toch wel weer verheugende zaken aan te wijzen.

Een van die verheugende zaken heeft in ons blad, zonder enig opzet, nauwelijks aandacht gekregen. We hebben het vaak te druk met ons zelf om nog ergens anders op te letten.

Ik bedoel het besluit van de classis Utrecht van de Chr. Gereformeerde Kerken om de kanselruil tussen de Vrijgemaakte kerk in Eindhoven en Christelijk Gereformeerde Kerk te Eindhoven toe te staan. Intussen

is deze kanselruil ook een feit geworden, terwijl er ook wel gecombineerde diensten worden gehouden.

Ds. G. v. d. Brink gaat voor in de Chr. Geref. Kerk en ds. Steenberg in de Vrijgemaakte Kerk. Ik meen al dat laatst prof. Velema voorging in de Geref. Kerk.

In alle stilte en met veel geduld heeft men in Eindhoven elkaar opgezocht en elkaar herkend als kerken van onze Here Jezus Christus. En de bereidheid zich te verenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering was van beide zijden aanwezig.

Het geheel is des te verheugender omdat dit nu eens

niet van boven af opgelegd is, maar vanuit de gemeenten zelf gegroeid. De fout van 1892 is niet gemaakt, toen het van de „top” naar „beneden”

doorgezet moest worden. Een fout waarvan de gevolgen elke dag nog voortduren. Verslonden door de zucht naar eenheid - een goed verlangen - heeft men de gemeenten niet de gelegenheid gegeven er zelf eerst mee bezig te zijn.

Hoe lang heeft het op sommige plaatsen niet geduurd voor de samensmelting tussen A en B een feit werd.

Bovendien kwamen toen, juist ook door de haast, de Chr. Gereformeerde Kerken apart te staan.

Eindhoven is duidelijk een goed voorbeeld van wat waarlijk oecumenisch streven inhoudt en in kan houden.

En dat gepaard met een wijsheid, die niets overhaast doet. Men kan beter lang vrijen en dan goed trouwen, dan kort vrijen en overhaast trouwen. Dat heeft de geschiedenis van de Gereformeerde Kerken in ons land wel geleerd.

Laat Eindhoven ons bemoedigen. Wie weet wat de HERE wil bewerken in Zijn oneindige goedheid. Daarbij zullen

we ons wel hebben te wachten voor het streven naar hoge dingen. Bij ons is niet alles koekoek één zang. Dat is in de Chr. Gereformeerde Kerken ook niet

het geval. En van plaats tot plaats zullen de verhoudingen wel weer anders liggen. Daarom is er ook

veel wijsheid nodig. Veel geduld. En zeker geen overhaasting. Die op de HERE vertrouwen hebben geen haast.

De uitgestotenen onder ons zullen er goed aan doen nu eindelijk eens waar te maken wat de Afgescheidenen zeiden: ze zijn ons onvergetelijk.

Dat geldt t.a.v. hen die ons uitwierpen in 1834, in 1944 en in 1969. Zo min de HERE Zijn volk kan vergeten, zo min mogen wij het volk vergeten, dat naar Zijn Naam genoemd is. Daarbij behoeven verschillen niet verdoezeld te worden, want dat helpt toch niet blijvend.

Aanwezige afval moeten we durven te noemen. Bij ons zelf allereerst. Ook bij anderen, maar dan met zachtmoedigheid en vrede. Maar aanwezige trouw zullen we evenzeer moeten zien. Anders schieten we te kort in het danken voor zaken, waarvoor werkelijk te danken valt. Eindhoven. Moge het een begrip worden.

AMELINK

(Vervolg op pag. 78 boven 1e en 2e kolom)

C. Veenhof

In de greep van het revolutionaire humanisme

Er heerst speciaal onder de jongere leden der kerken een diep onbehagen over de houding, het spreken, het gedrag van de institutaire, georganiseerde kerken zoals dat in haar officiële uitspraken en handelingen openbaar wordt.

Naar hun oordeel hebben deze kerken haar roeping om in waarheid kerk van Christus te zijn in de actuele situatie waarin zij in het verleden verkeerden, op een schromelijke en ergerlijke wijze verwaarloosd. En ze doen dit nog steeds.

We bespeuren dat onbehagen in alle kerken. Ten gevolge daarvan treden in de Roomse Kerk duizenden priesters uit het ambt. En in de Ned. Herv. en synodaal Geref. Kerken wordt de massa van hen die het „niet langer nemen” wat de kerkelijke vergaderingen doen en niet doen, steeds groter. De protesten en tegenwoordig voortdurend luider en feller. De „synodakreet” in Sneek was daar een duidelijk bewijs van.

Het is dringend noodzakelijk zich nuchter en indringend te realiseren wat deze jongeren beweegt. En dan moet gezegd worden dat zij in hun kritiek in meer dan één opzicht gelijk hebben. De kerken hebben in hun officiële spreken en handelen maar al te weinig de gestalte van Christus getoond. Ze hebben niet of te zwak ten opzichte van de zonden in getuigenis en in het volksleven het profetisch getuigenis der Schriften laten horen. Ze hebben maar al te weinig metterdaad uit het Evangelie van Jezus Christus geleefd en gesproken.

Maar wat willen, wat doen deze jongeren nu zelf?

Als men daarop acht geeft, komt men al gauw tot de ontstellende ontdekking dat deze in groten getale niet werkelijk terugkeren, zich niet werkelijk bekeren tot het Evangelie zoals dat door Jezus Christus en zijn apostelen werd gepredikt, maar al meer geraken in de greep van een „gechristianiseerd” revolutionair humanisme dat, al is het op andere wijze, minstens evenver van het Woord Gods der Schriften afwijkt als de mensen en de instanties waartegen zij zich zo heftig en emotioneel verzetten.

* * *

De bekende dr. W. Aalders, één der vocalen van de „verontrusten” in de Ned. Herv. Kerk, de auteur van het aangrijpende boekje „Theologie der verontrusting”, schreef daarover in het door hem uitgegeven contactblaadje „Ec-clesia” een indringend artikel dat we hier graag willen doorgeven.

Men bedenke bij de zezing ervan dat het geschreven werd speciaal met het oog op de situatie in de Ned. Herv. Kerk.

En het overnemen ervan betekent niet dat we het in alles met de schrijver eens zijn.

Maar de grondgedachte ervan beamen we van harte.

Deze namelijk: dat het er in de chaotische verwarring waarin alle kerken zich momenteel bevinden, meer dan ooit op aan komt het revolutionaire humanisme, dat met enorme kracht de kerken binnendringt, te ontmaskeren en dat het er meer dan ooit op aan komt werkelijk te bouwen op het enige fundament Jezus Christus.

Dr. Aalders had in een paar voorafgaande artikelen aangetoond dat de moderne revolutionaire humanistische geest diep in de kerken doorwerkt en schrijft daarop aansluitend dan het volgende:

* * *

De boeken van Robinson, D. Sölle, Harvey Cox, Paul van Buren, Richard Shaull zijn in duizenden exemplaren verkocht en beleefden talloze herdruken. Dat betekent toch, dat vele christenen erdoor werden aangesproken; dat zij in de oude situatie van Kerk en theologie geen bevrediging vonden, maar met de schrijvers

van die boeken hartgrondige behoefte hebben aan verandering en vernieuwing.

Ik vraag mij af, of dat een zaak is, waar wij zo maar langs heen mogen gaan en waartegenover wij zonder meer kunnen zeggen: het blijft bij het oude, want het oude was goed. Dat zou op zijn minst onbarmhartig zijn tegenover al die anderen. Het zou ook getuigen van een schromelijk gebrek aan inzicht in de situatie van heden en verleden.

Ik meen, dat de roep om verandering en vernieuwing in vele opzichten rechtmatig is. De Kerk in al haar denominatie's is een gecompromitteerd grootheid. Ik denk aan een woord van Marx uit 1847: „De sociale beginselen van het Christendom hebben de slavernij gerechtigd, de middeleeuwse lijfeigenschap in stand gehouden, de onderdrukking van het proletariaat verdedigd. De koninklijke beginselen van het Christendom verkondigen alleen de opheffing van alle onrecht in de hemel, en het rechtvaardigt daarmee het voortbestaan van het onrecht op aarde. De sociale beginselen van het Christendom zijn gluisperig. Het proletariaat is revolutionair”. Of aan een woord van Nietzsche: „Alleen een christelijk leven, zoals Hij het leefde, die aan het kruis stierf, is waar. Wat er in de geschiedenis van naar voren gekomen is, is leugen en valsmunterij”.

* * *

Wie enig historisch inzicht heeft in het verleden van het christendom, moet erkennen, dat het bourgeoisis-geloof, dat zich nauw verbonden had met het ancien régime. Het was geloof, dat met enig christelijk vernis gewoon werelds was.

Alleen stel ik de vraag, of men de wereldsgecompromitteerde Kerk met het geloof der Gemeente vereenzelvigen kan en mag. Is er niet voortdurend een grote spanning geweest in de Kerk tussen het werelds-aangepaste geloof en het geloof der Gemeente? En is het geloof der Gemeente niet veel bewegener, veel opener, veel bekemmerder geweest om de wereld en haar noden? Ik denk nu alleen maar aan al de filantropische arbeid, die voortgekomen is uit het Reveil in de 19e eeuw. Of aan de zending in de officiële, institutaire Kerk, maar van particuliere gelovigen. De levende Gemeente heeft anders in de wereld gestaan dan de Kerk. Zij heeft zich niet aangepast en weelderig ingericht, maar heeft op haar wijze geprotesteerd tegen onrecht, slavernij, uitbuiting, onderdrukking.

Er is nog méér te zeggen over de eigen weg en het eien leven van de Gemeente in de wereldlijke Kerk. Zij is de geestelijke veerkracht en bakermat geweest van vele profetische getuigen, die predikten tegen de verburgerlijkte Kerk en haar opriepen tot bekering. Hun stem werd niet begrepen, niet gehoord. Men behandelde ze als kwaddige en lastige figuren, en probeerde ze te mondloos te maken door ze te isoleren of belachelijk te maken. Maar ondanks hun lot van vereenzaming en miskennis vertegenwoordigden zij de ware Kerk zuiverder en waarachtiger dan de officiële leiders, die in de wereld geëerd en gevierd werden. Ik denk aan de Deen Sören Kierkegaard, die van de officiële Kerk zei: „Toen God het Christendom invoerde, heeft Hij om zo te zeggen vlak voor ons op de tafel gebeukt. En daarmee heeft Hij de mensen werkelijk even geïntimideerd. Maar langzamerhand kwam het menselijke ras weer tot zichzelf. En de mensen zelden: Laten we het Christendom met list afschaffen. Welnu, door iedereen christen te maken, is het afgeschafft! Als iedereen christen is door geboorte en afstamming, is het helemaal niet moeilijk meer om christen te zijn. Christen-zijn en mens-zijn wordt dan hetzelfde. En zo zijn we weer aangeland, waar het heidendom eindigde!”

Ik noemde Kierkegaard als één van de be-

kendste. Maar dergelijke profetische getuigen, in wie de Gemeente opstond tegen de Kerk, zijn er ook in ons midden geweest. Ik noem één voorbeeld. In 1916 schreef de Amsterdamse predikant J. C. Sikkeler een boekje over de situatie in de Gereformeerde Kerke: *In heilige roeping*. Hij zegt daarin: „Ik voel mij zo eenzaam in de Kerk als Jeremia op Jeruzalems puinhopen. En dat vanwege de Gemeente, het gezaalde volk des Heren. Zijn de mannen, die haar leiding geven, een sieraad, en en en en voor de Gemeente?” En dan volgt zijn felle requisitoir: „De knappe mannen, die ons volk leiding geven, zullen naar het uiterlijk niets verzuimen. Zij zullen Gods naam eerbiedig noemen; op gepaste wijze een tekst aanhalen (met of zonder knipooij); als het volk vergaderd is, ook nog wel eens een versje weten op te geven; zelfs voorgaan in gebed. Naar het uiterlijk is dus niets verloren. Maar de tijd is toch een heel andere geworden! De eenvoudige vaders van vroeger hebben nu knappe zonen, knappe koppen voortgebracht. Zonen, die relaties hebben, en die erkenning vinden in den brede kring van knappe mannen. Deze knappe zonen zullen ook niet zijn zonder Bijbel. Maar, weet ge, ze zullen knappe koppen zijn in de wereld, in de wetenschap, in de politiek. En de heilige beginselen van het geloof, waar zijn die? Eenmaal sneevdand het woord door de ziel van een christenvijandig man, die zei: „Wij zullen die christenen wel klein krijgen — niet door brandstapels, maar door onze champagne! Wij zullen ze uit onze fijnste bekens de wijn van de cultuur laten drinken!” Sindsdien zagen wij er reeds honderden te gronde gaan, zoons en dochters van christelijken huize, maar geestelijk verloren! Thuis geraakt in de wereld, in de wetenschap, de hogere studiën, kringen, praktijken. Zij hebben de champagne dezer wereld gedronken en drinken die nog steeds. In deze nood staan wij als Gemeente. God zij ons genadig!”

Wanneer wij nu zulke klachten horen uit de Gemeente tegen de officiële Kerk en haar voorvaders, en wij denken dan aan de beschuldigingen tegen de Kerk van het moderne revolutionaire humanisme, moeten wij dan niet toegeven, dat de algemene roep om vernieuwing rechtmatig is? Is het een wonder, dat velen, die uit geestelijke gronden over de Kerk en haar openbaring in het volksleven gezucht hebben, gaarne bereid zijn om hand in hand te gaan met hen, die door het revolutionaire humanisme geïnspireerd zijn. Is dit niet een tijd, waarin afgebroken moet worden om tot werkelijke vernieuwing te komen?

En zo zien wij dan rondom ons veel christenen (en vaak niet de slechtsten!) de wending maken van het oude, het verleden, het traditionele naar alles wat voortkomt uit de tijdgeest en zich als het beloftevol nieuwe aandient. Zij willen niet gerekend worden tot de oude garde, tot de niet gerekende, tot de verouderde reactionairen. Zij staan zeer kritisch tegenover het verleden en hebben er van hun jeugd af zeer kwalijke herinneringen aan. Daarom zijn zij bereid te luisteren en om alle Evangelieke veranderingen, die eruit voortvloeden, een eerlijke en royale kans te geven.

* * *

Ik kan het niet helpen, maar voor mij ligt er iets tragisch in de tegemoetkomende houding van deze goedwillende christenen. Het is dezelfde tragedie, die ongeveer dertig jaar geleden heel wat goedwillende Nederlanders deed besluiten om Mussert te volgen en te stemmen op de N.S.B. Zij waren boordevol kritiek op het politieke leven vanwege de malaise, de werkloosheid, de lage steun, de werkverschaffing tegen minimum-lonen. Lag er in het nationaal-socialisme niet een mogelijkheid van verbetering? Was wat Mussert zei, niet redelijk en eerlijk? Was men als goed vaderlander niet verplicht om deze vernieuwingsbeweging een eerlijke kans te geven? Moest men daarbij veel extreems maar niet even op de koop toe nemen? Hoe tragisch zijn deze naieve en goedwillende Nederlanders bekoed, uitgekomen! Toch waren zij gewaarschuwd, want in die jaren is er een boekje uitgekomen van een Amsterdams predikant, dat veel verspreid is, met als titel: *Wij bouwen, maar op welke grondslag?* Daarin wordt het goed recht van de wil en het verlangen tot vernieuwing uitgesproken, maar tegelijk herinnert aan I Corinthiërs 3 vers 10 en 11: „Ieder zie wel toe, hoe hij bouwt. Want een andere grondslag, dan die er ligt, namelijk

Jezus Christus, kan niemand leggen". Voor die waarschuwing zijn deze vaderlanders blind geweest en het is hen duur te staan gekomen!

Naar mijn besef bedreigt nu een dergelijke tragiek talloze goedwillende en ernstige christenen in deze tijd. Zij hebben het tekort van de Kerk als instituut ervaren en er zelfs onder geleden. Op grond daarvan menen zij, dat in de nieuwe theologie en prediking een werkelijke belofte ligt voor de vernieuwing van het kerkelijke leven. Zij vergeten echter, dat alleen die vernieuwing een werkelijke belofte in zich draagt, die gefundeerd is op de enige grondslag Jezus Christus!

* * *

Ik wees er in het voorafgaande op, dat de roep om een reveil van de Kerk niet van vandaag of gisteren is, maar vanuit de levende Gemeente reeds heel lang gehoord werd. Het is de schuld van de officiële Kerk, dat die stemmen niet duidelijker doorklonken. Zij werden bestempeld als eenzijdig, bekrompen, achterlijk, wereldvreemd, piëtistisch, ziekelijk. Het gevolg is geweest, dat hun geluid bij het kerkvolk onbekend bleef, of gewantwoord werd. Men nam het niet ernstig. Men leefde er langs heen. En dat terwijl deze profetische figuren niets anders betuigden dan de noodzaak van een nieuwe opbouw van de Kerk op het enige fundament Jezus Christus. Alleen in betrekkelijk kleine kring werd hun boodschap verstaan. Maar die kring, die nog een stuk levende Gemeente vertegenwoordigde, werd tot een geïsoleerde richting in de zgn. modaliteitenkerk.

Dat is de reden, dat al die goedwillende christenen, die in onze tijd opeens wakker geschud zijn door de dynamiek van het tijdsgebeuren en door het revolutionaire protest van de tijdgeest, zich zo argeloos en oppervlakkig scharen achter de banieren van die moderne predikers van de vernieuwing. Zij kennen maar één alternatief, nl. of de oude, verstarde, gecompromitteerde Kerk, of de moderne, progressieve theologie, die geïnfecteerd is door het revolutionaire humanisme. Omdat zij alleen maar deze twee mogelijkheden kennen, kiezen zij de vooruitstrevende. Dat er nog een derde weg is, die ontspringt aan de levende Gemeente en die doorlouterd is van veel geestelijke strijd, veel gebed, veel geloof, daarvan hebben zij zelfs geen vermoeden! Zij zijn er in de officiële Kerk en prediking immers nooit mee in aanraking gekomen. Zij weten er alleen vanaf in een caricatuur-gestalte. Wat weten zij van Kohlbrugge, van Blumhardt, van Groen, van Vinet, van Chantepie de la Saussaye, van Gunning, van Jonker? En toch zou het de ontmoeting met die theologie en die prediking zijn, die hen de enig zuivere, rechtmatige, bijbels-gefundeerde kritiek op de officiële Kerk leerde kennen, en tegelijk hoe het lichaam des Heren gebouwd wordt op de enige grondslag Jezus Christus.

* * *

Tot zover dr. Aalders.
God geve een waarachtig Geestelijk reveil!
Anders is de toekomst voor kerk en christenheid somber.

Van Kibboetz naar klaagmuur

Reisbrief no. 3

Jeruzalem, 9 mei 1969

Beste Lezers!

Ik eindigde mijn vorige brief met een beschouwing over het Kibboetz-systeem, dat bij de opbouw van de Israëlsche staat een belangrijke plaats inneemt. Voor ons westers-kapitalistisch begrip is dit een vreemd systeem. In de eerste plaats is hier de eigendom gemeenschappelijk. De leden van de Kibboetz (meestal plm. 200) beslissen in werkelijke vergaderingen over het wel en wee der nederzetting. Zij kiezen jaarlijks een bestuur, dat de economische opbouw in overleg

met de leden verzorgt. Men werkt dus niet voor winst of inkomen, maar voor levensonderhoud dat communiaal verzorgd wordt. De leden krijgen alleen zakgeld, variërend soms van f 10,— per maand tot f 10,— per week, voor persoonlijke uitgaven. Alles wordt verder gemeenschappelijk verzorgd.

Niet alleen de particuliere eigendom is dus terzijde gesteld maar ook het gezinspatroon zoals wij dat kennen. Toen men met deze nederzettingen begon moest alle hens aan dek komen. De eerste kolonisten woonden vaak in tenten en mannen en vrouwen moesten samen al hun „man”kracht inzetten. Dus liet men één of twee vrouwen op de kinderen passen en gingen de overige vrouwen op het land aan het werk. Daarnaast zullen ook wel geëmancipeerde opvattingen over de verhouding van man en vrouw een rol hebben gespeeld. Maar de harde noodzaak dwong. Dáár lag het begin. Dat is nu uitgegroeid tot een systeem. De kinderen worden na hun geboorte opgevoed in baby- en kinderhuizen. Zij eten noch slapen bij hun ouders. De ouders eten in de gemeenschappelijke eetzaal, de kinderen in de kinderhuizen. Alleen aan het eind van de achturige werkdag komen de kinderen bij hun ouders in hun huisjes. Deze zijn meestal zeer klein, twee vertrekken. Ze doen enigszins aan de huizen in de Bantolocaties denken, vooral in jongere kibboetzin. Daar geven dan de ouders aandacht aan de kinderen. Is het tijd voor slapen, dan gaan deze naar de kinderhuizen. Het gemiddeld kindergetal is niet hoog: plm. 3 per gezin.

De laatste tijd zijn er in de kring van de kibboetzin discussies ontstaan, zo vertelde men ons, of het niet beter is de kinderen bij de ouders te laten. Men kan zich tenslotte afvragen of dit systeem stand zal houden. Het is o.i. de vraag. Er is ongetwijfeld enorm veel bereikt. Wie de fraaie landbouwkolonies ziet staat te kijken van wat deze mensen hebben gepresteerd, zonder opleiding op een grond die vaak erbarmelijk slecht was. Het socialistisch ideaal ging hier met het Zionisme samen: voor de opbouw van Eretz Jisraël (het land Israël) had men alles over. Of men in de toekomst bij het systeem zal blijven is de vraag. Wat de geestelijke grondslag betreft: de meeste kibboetzin zijn vrijzinnig maar met handhaving van de traditionele levensvormen (besnijdenis, grote verzoendag enz.). Hoe dit op de duur mogelijk is zonder de aanvaarding van de geestelijke inhoud blijft een vraag. De staat Israël is zeer beslist een **seculariseerde** staat.

Men moet voor de beoordeling van de politieke en sociale opvattingen in Israël zeker niet vergeten dat de eerste generatie pioniers — Zionisten die hier plm. 1890, 1900 kwamen, bijna allen russische en poolse joden waren. De pogroms in het Czaristisch Rusland deden hen uitzien naar een land, waar zij veilig waren. Zij waren over het algemeen gegrepen door socialistische idealen. Het is dezelfde generatie die met dezelfde idealen in Rusland de Sovjet-maatschappij en in Israël de staat Israël met zijn kibboetzin heeft opgebouwd. Alleen in Israël geschiedde dat op een westers-democratische basis. Maar het socialistisch-collectivistisch ideaal is zeer sterk in Israël, en het leeft zich in de kibboetzin op een speciale manier uit. Het is m.i. de vraag of deze leefwijze tegen de ook Israël infiltrerende welvaartsstaat bestand zal zijn. Zolang de dreiging van buiten af er is, en er nog vele joodse immigranten het land binnenkomen, die niet meer meebrengen dan hun arbeidskracht, zal het zich nog wel handhaven. Maar op de duur? Ook in Israël is geld nodig voor allerlei moderne voorzieningen en daardoor zijn veel kibboetzin al genoodzaakt een fabriek te bouwen om geld te maken voor moderne voorzieningen. In Zedeh Nehemia doet men alles nog op de fiets. Maar als de leden op de duur een auto willen hebben enz.?

Overigens: het idealisme doet weldadig aan. Het trekt ook vele jonge mensen (jongens en meisjes) individueel of in groepen naar Israël om er in de kibboetz te werken. Hier wordt voor een **ideaal** gewerkt en dat pakt jonge mensen uit de welvaartslanden, waar idealen vaak zoek zijn. Men kan ongetwijfeld door in een kibboetz een tijd te werken het Israëlsch leven van nabij leren kennen. Er zijn ook bezwaren. Er is in zo'n werktijd natuurlijk nauw contact met de Israëlsche jeugd. Daar vloeien soms huwelijken uit voort. En dat kán tot grote moeilijkheden leiden. Wil een christen meisje met een Is-

VOOR DE OOGST WEGGELEGD

Langs het veld van Jizreël
plukt ze voorjaarskruiden voor mij
en verheugt zich in Bethlehem
daarheen gaat de vakantie
een bedevaart noemt zij het
maar glimlacht
zij zal bidden in een luxe hotelkamer
met elektrisch licht en stromend water,
ondertussen kweek ik granaatappels en zo
en bestudeer ze met mijn contactlenzen
tot aan de tarweoogst
dan zien we elkaar weer
onder de zachte late regen

C. N. v. d. Z.

raëlsche jongen een rechtsgeldig huwelijk sluiten, dan wordt zij geconfronteerd met grote moeilijkheden. Haar huwelijk kan nl. alleen rechtsgeldig gesloten worden door het rabbinaat, dat in Israël alle huwelijkszaken in handen heeft. En aangezien in Israël de status van de kinderen bepaald wordt door de **moeder**, moet die moeder „jood” zijn. D.w.z.: ze moet door een ritueel bad in de joodse gemeenschap worden ingelijfd. Sluit zij haar huwelijk voor het Nederlandse consulaat en wordt zij geen jood, dan is dat in Israël geen rechtsgeldig huwelijk. Omgekeerd: liggen de moeilijkheden, althans in formele zin, niet zo groot. Immers de status van de kinderen wordt door de moeder bepaald. Wil een jongeman echter in het jodendom worden opgenomen, dan gaat hij naar het ziekenhuis om besneden te worden. Verder bedenke men, dat de verplichting tot het Leviraats huwelijk in Israël nog altijd bestaat en alleen het rabbinaat kan ontheffing verlenen. Er is in Israël een vrije omgang tussen jongens en meisjes: men moet dus goed weten wat men doet, als men als jongen of meisje hier gaat werken.

Zoals u ziet: we zijn inmiddels in Jeruzalem. In Galilea hebben we heerlijke dagen doorgebracht. Gisteren voeren we in een rondvaartboot over het Meer van Genezareth. Dat is een unieke gewaarwording. Joh. 6 zegt, dat vele scheepjes uit Tiberias volgden het Meer over. Uit datzelfde Tiberias voeren wij uit. Hoe vaak voer Hij niet op dit Meer. Alleen: uit de evangeliën (en ook uit Jozephus) blijkt dat de oever van het Meer in Jezus' tijd dicht bewoond was. Er waren steden en dorpen: het was er een druk leven waar de grote handelswegen van Oost naar West doorheen liepen. Mattheüs zat er niet voor niets in het tolhuis.

Nu is er alleen het Meer: maar wat een prachtige eenzame oevers. De bergen zijn bedekt met bloemen. De kustvlakte is hier en daar bebouwd met bananen-aanplantingen en sinaasappelbomen. Tiberias is nu het enige stadje. Van Magdala, Bethsaida, Kapernaüm, Chorazim alleen enkele ruïnes. We bezichtigden de resten van de synagoge te Kapernaüm, te midden van de eenzaamheid aan het Meer. Toen: zijn **eigen** stad Matth. 9:1. We wandelden van de berg der zaligsprekingen naar de oever van het Meer. Is dat werkelijk de berg waar de Heiland de geheimen van het Koninkrijk openbaarde? In ieder geval: een dergelijke berg. Onze gids wees ons enkele baaien waar je heel gemakkelijk vanuit een bootje hele scharen kan toespreken. Zulke momenten zijn uiterst waardevol voor het verstaan van het Evangelie.

Vandaag reden wij door het voormalig jordaangebied, het oude centrale gebied van Samaria, door naar Jeruzalem. We reden tussen de Ebal en de Gerizim door. We zagen de vlakte van Sichem waar Jozua de grote volksvergadering hield. We bezichtigden de ruïnes van Megiddo en Samaria. In dit vruchtbare, veel meer naar binnen gekeerde bergland van Galilea speelde zich de strijd van Elia tegen de Baälsdienst af. En toen kwamen we in Jeruzalem. De Sabbath begon vanavond en we gingen naar de klaagmuur. Wat ik daar zag hoop ik in een volgende brief te schrijven.

Met hartelijke groet uit Jeruzalem, mede namens mijn vrouw, uw

R. H. Bremmer

(Vervolg van pag. 75)

propaganda bewerkt om dit kwaad toch uit te snijden, in plaats van dat men deze zaak rustig had behandeld en eventueel tot de kerkelijke uitspraak was gekomen: we willen als kerken deze weg niet op.

Maar op de eenmaal ingeslagen weg is geen halt. Ook die kerkelijke vergaderingen en hun oordeel, die van oordeel zijn, dat hij niet geschorst en afgezet moet worden, vallen nu ten offer. Omdat ze afwijkingen deelden en dezelfde tolerantiegedachte huldigen? Neen, maar omdat ze, met afwijzing ervan, geen grond voor schorsing en afzetting naar art. 79 en 80 K.O. — openbare grove zonde, als ketterij of valse leer — aanwezig achten.

Geen perfectionisme

Aan het woeden tegen de ondertekenaars van de Open Brief ligt een perfectionisme ten grondslag. Men legt een volstreekte maatstaf aan zonder nuancering te kennen en in praktijk te brengen. Ook zij, die geen reden tot schorsing en afzetting van de ondertekenaars aanwezig achten, vallen onder het odium van een tolerantiehouding en van losmaken van de binding aan de belijdenis en krijgen hun congé.

Dit perfectionisme leidt tot eindeloze kerk-scheuring, telkens weer. Mensen als Bavinck en Kuyper zouden er ook onder door zijn gegaan, als het in hun dagen had geheerst.

Maar er kan ook een perfectionisme aan de andere kant ontstaan.

Een perfectionisme, dat de eenheid der gelovigen in institutaire zin zó wil verwezenlijken, dat het de zuiverheid der kerk opoffert aan deze eenheid, om het in gebrekkige en feilbare, maar in dit verband wel duidelijke woorden te zeggen.

Men moet dan, vanwege de verschillende gevoelens op bepaalde punten, aan de binding aan de belijdenis gaan tornen; uiteindelijk tot reductie overgaan; zelfs het gereformeerde karakter overgaan. Men loopt gevaar op de duur in wat onder ons het oecumenisme genoemd wordt te vervallen.

Er wordt dan evengoed over het hoofd gezien dat de weg der kerk een weg is in deze onvolkomen bedeling, waarin het ideaal nooit geheel verwerkelijk wordt en de vergadering der kerk wel stukwerk zal blijven. Zonder daarin quietistisch te beruisten, maakt deze wetenschap toch ootmoedig en voorzichtig. Voorzichtig ook in het ontwerpen van allerlei kerkelijk institutaire utopieën.

Geen andere weg blijft er open dan uit te gaan van de geopenbaarde Waarheid van Gods Woord en van de belijdenis der kerk, in eigen geloofsbezit, niet angstvallig bekrompen, maar in het geloof, dat in helder inzicht en alle fijngevoeligheid weet te onderscheiden, waarop het aankomt. Een ieder bedenke, ook elke plaatselijke gemeente, wanneer op enig punt bedenking zou komen, dat het Woord van God niet bij hem (haar) is begonnen of alleen hem (haar) bereikt heeft, 1 Cor. 14:36. Dan komt daar het rekenen met elkaar in de gemeenschap der kerk. Dat kan, als zij zich waarlijk een **geestelijke** grootheid toont en zich niet laat vervoeren tot allerlei harde drijfverij.

wijzen daarop nog eens met klem — welke formeel noch materieel met de wettigheid van de credentiebrieven in relatie gebracht kon worden.

Ds. Bos, als adviseur ter vergadering aanwezig, wees hierop de vergadering echter tevergeefs.

7. Zo kon een voorstel van de Kerkeraad van Hasselt in behandeling komen, waarin een oordeel over de credentiebrieven van onze Raad werd geveld, mede op grond van bezwaren tegen de instructie. Dit voorstel bezwaarvaard, op grond waarvan onze afvaardiging mét de (nog te behandelen!) instructie werd heengezonden.

(De afgevaardigden van Zalk en Veecaten hadden inmiddels de vergadering meegedeeld dat hun Raad de Zwolse instructie als zodanig had overgenomen, in ieder geval voor zijn rekening genomen, maar toen deze afgevaardigden volgens Kerkeraadsopdracht, nadat „Zwolle” was heengezonden, om hun, inmiddels „besmette”, credentiebrieven, verzocht de waarnemend praeses hen deze credentiebrieven op de classistafel te laten liggen).

8. Op dinsdag 25 februari d.a.v. deelde de kerkeraad van Zwolle schriftelijk de classis het volgende mee:

Aan de classis Zwolle van de Gereformeerde Kerken, in voortgezette vergadering bijeen op dinsdag 25 februari 1969

Weleerwaarde en eerwaarde Heren en Broeders,

De kerkeraad met diakenen van de Gereformeerde Kerk te Zwolle, vergaderd op 24 februari 1969, heeft kennisgenomen van de besluiten van de classis Zwolle, met name van het besluit van 22 februari 1969.

De kerkeraad constateert:

dat de classis onder meer overwoog: dat de instructie van de Kerk te Zwolle „vraagt onverhoed te oordelen over twee classes Kampen, hetgeen in strijd is met Gods Woord (9e gebod naar de H.C.)”;

dat de classis van oordeel is, „dat de instructie gebiedt te handelen in strijd met Gods Woord en de K.O. (artt. 30, 31, 85), wat de credentiebrieven juist verbiedt”.

dat de classis uitgesproken heeft:

a. „dat daarom deze instructie niet geaccepteerd kan worden”;

b. dat „de credentiebrieven van de Kerk van Zwolle niet aanvaard kan worden, voor dat uit deze de onontvankelijke instructie is weggenomen”;

c. dat „afgevaardigden van Zwolle zitting zullen kunnen nemen, zodra aan het „sub b gestelde is voldaan”.

De kerkeraad wijst met verontwaardiging de in de bovengenoemde overweging en het oordeel uitgesproken beschuldigingen van de hand en besluit:

1. in beroep te gaan bij de e.v. Prov. Synode van Overijssel, indien deze wordt geconstitueerd op de in de Zwolse instructie aangegeven weg.

2. Geen afgevaardigden meer te zenden naar de februari-classis Zwolle en er bij de kerken in het ressort van de classis Zwolle op aan te dringen het onderhavige besluit, hetwelk in principe betekent een uitstoting uit het kerkverband, terug te nemen.

Met hoogachtend en broedergroet, voor de kerkeraad, w.g. Z. G. van Oene, praeses h.t. w.g. H. van den Berg, scriba

9. Terwijl de gemeente van Zwolle door middel van haar afgevaardigden door en van de classis was heengezonden, namen onderwijl twee predikanten dezer gemeente op 25 febr. en volgende data wel aan de classis deel, naar wij aannemen als adviseurs.

Ook dit achten wij onrechtmatig, zowel van de zijde van deze predikanten als van de zijde van de classis die hierin bewilligde.

10. Op donderdag 27 februari 1969 kwam de Raad van onze gemeente op verzoek van een aantal ambtsdragers in een buitengewone vergadering bijeen, teneinde een voortgewone te behandelen om in deze „smalle” vergadering een wettig genomen besluit, genomen door de „brede” kerkeraadsvergadering van 5 februari 1969, ongeldig te doen verklaren.

Nadat het schriftelijk aangevraagd en door het moderamen in de convocatie vermelde agendum door deze vergadering-ad-hoc was

Kerken schreven . . . . .

Zwolle - Scribaat: Rhijnvis Feithlaan 21

Aan de Raden van de Geref. Kerken behorende tot het ressort van de classis Zwolle, alsmede aan de classis Zwolle, bijeengeroepen op 8 mei 1969

Weleerwaarde en eerwaarde Heren en Broeders,

Als Raad van de Gereformeerde Kerk van Zwolle voelen wij ons gedrongen u door deze ter kennis te brengen onze ernstige bezwaren tegen de handelzwingen, c.q. uitspraken welke door de classis Zwolle van februari 1969 met betrekking tot de Gereformeerde Kerk van Zwolle zijn gedaan, c.q. verricht.

Wij roepen u dringend op het onrecht, dat daar Raad is geschied aan onze gemeente en daar Raad is het midden van de Gereformeerde Kerken weg te nemen en het recht te herstellen.

Onze bezwaren en de motivering daarvan mogen u uit het volgende blijken:

1. Evenals u wees ook onze Raad uit zijn midden een afvaardiging aan om hen te vertegenwoordigen op de classis Zwolle van februari 1969. Onze broeders meldten zich vóór de constituerende vergadering met een wettige credentiebrieven, ondertekend door de praeses h.t. en de scriba van de Raad. Geender ambtsdragers voerde bezwaren tegen deze credentiebrieven aan, evenmin tegen het feit, dat hij werd afgegeven door een vergadering van de kerkeraad, waaraan ook de diakenen deelnamen.

2. Naar zijn goed recht overeenkomstig artikel 46 K.O. gaf de Raad aan zijn afgevaardigden een instructie mee welke volgens de goede orde in de credentiebrieven werd opgenomen. Daar twee van de drie predikanten deze instructie niet voor hun rekening konden nemen en op grond daarvan niet voor afvaardiging in aanmerking wensten te komen, moest voor de primus-predikant een secundus-ouderling worden aangewezen. Tevoren had een ouderling, welke aan de beurt voor primus-afvaardiging was, om de zelfde reden van zijn recht daartoe afgezien. Een diskwalificatie van deze drie — zich vrijwillig teruggetrokken — ambtsdragers lag hierin niet opgesloten.

3. Wel bracht ds. C. G. Bos bij de classis een

schriftelijk bezwaar tegen het mandaat in, dat uit de instructie voortvloede.

Dit bezwaar kon echter ter kerkeraadsvergadering van 17 februari 1969 worden weggenomen, waarvan deze predikant de voortgezette classis schriftelijk op de hoogte stelde.

4. Onze instructie was uiteraard gericht aan de classis om volgens de Regeling van de classis Zwolle onder punt g van het agendum te worden behandeld. De consulent van de roepende kerk van Berkum gaf evenwel de afgevaardigden gelegenheid zwollen te geven de wettige credentiebrieven van Zwolle in te brengen, mede op grond van deze instructie, en wel vóór de constituerende vergadering, terwijl hem bekend kon zijn dat deze instructie materieel niet met de credentiebrieven in relatie stond, noch op de constituerende vergadering van de classis betrekking had en daarom geen grond voor bezwaren tegen de credentiebrieven kon vormen.

Onze afgevaardigden hebben tegen deze handelwijze nadrukkelijk geprotesteerd, echter zonder resultaat.

5. Een en ander leidde er toe, dat onze afvaardiging „voorhands”, dus onder voorbehoud en derhalve met een beknotting van hun rechtspositie, ter vergadering werd toegelaten, zonder dat de onwettigheid van de credentiebrieven was vastgesteld.

De fout, gemaakt doordat men de instructie reeds voor de vergadering tot onderwerp van bezwaren tegen de Zwolse afvaardiging maakte, werd op deze wijze gecontinueerd.

6. Na zo, op aanvechtbare wijze, geconstitueerd te zijn, besloot de vergadering nog vóór de voorlezing en vaststelling van de notulen te handelen over de credentiebrieven van onze Raad, terwijl vastgesteld werd dat de behandeling van de instructie, waaronder die van Zwolle, ná de notulen zou geschieden.

Het aan de orde stellen van de Zwolse credentiebrieven ná de constituerende vergadering is op zich reeds onwettig te achten, al vloeide dit recht misstap voort uit het „voorhands”. Dit rechtvaardigde echter deze misstap niet.

Een volgende fout beging de vergadering toen zij, met toestemming van de waarnemend praeses, bij de bespreking van de Zwolse credentiebrieven de instructie van onze Raad betrok, terwijl de behandeling daarvan nog niet aan de orde was. Een instructie — wij

afgehandeld, wenste de praeses de vergadering te sluiten.

Dit geschiedde, zij het onder protest van een aantal ambtsdragers, maar met bewilliging van de meerderheid van het moderamen.

De vergadering ging hierna uiteen. Een deel van de ambtsdragers bleef echter achter, onder wie ds. C. G. Bos en ds. D. Vreugdenhil en pretendeerde de (op wettige wijze) gesloten vergadering voort te zetten.

11. Deze ambtsdragers besloten in deze bijeenkomst een nieuwe credentiebrieven zonder instructie op te stellen; een credentiebrieven welke tevens een gewijzigde afvaardiging naar de voortgezette classis vermeldde. Zo werd door een deel van de opzieners op eigenmachtige wijze een wettig aangewezen afvaardiging van onwaarde verklaard en een op wettige wijze tot stand gekomen instructie, welke nota bene op voorstel van ds. C. G. Bos als praeses van de classis ter behandeling op het classis-agendum was geplaatst, teruggenomen; en dat met volkomen negatie van de kerkeraad, welke de officiële afvaardiging had aangewezen, de vereiste credentiebrieven had vastgesteld en afgegeven en een door hem aanvaarde instructie had overhandigd aan de classisvergadering, welke instructie — wij herhalen het — in het classis-agendum ter behandeling was opgenomen.

12. De keten van onrecht sloot zich ter classis, toen de classis deze pseudo-afvaardiging uit Zwolle aanvaardde, nadat een voorstel van ds. A. P. van Dijk van Nieuwleusen om, alvorens deze afvaardiging een normale plaats aan de classisafdeling te geven, eerst onderzoek te doen verrichten naar het ontstaan van deze afvaardiging etc. was verworpen.

Broeders, wij vragen ons met verbijstering af, hoe dit alles mogelijk is geweest en wordt verdedigd. Het betreurenswaardige gevolg van deze „rechtsbetrachting” van een classis is onder meer dat een groep ambtsdragers, welke zich op 27 februari 1969 na wettige sluiting van de vergadering van de Raad, opwierp als kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Zwolle, bij vele broeders en zusters erkenning vond. Wij achten de kerkeraden in de classis Zwolle, welke weigeren zich te distancieren van het in deze brief door ons gewraakte onrecht, daardoor mede verantwoordelijk voor de in onze gemeente ontstane breuk en spreken u hierover thans openlijk aan.

Wij verzoeken u derhalve dit door de classis Zwolle jegens onze gemeente gepleegde onrecht voor uw deel weg te nemen.

Mocht de classis Zwolle, tot wie wij ons met deze brief tevens wenden, het noodzakelijk voorkomen een grondig en onpartijdig onderzoek in te stellen naar alle zaken, welke in de Kerk van Zwolle op de in deze brief gememooreerde gang van zaken betrekking hebben, dan verklaren wij ons bij voorbaat en door deze bereid daartoe alle gewenste en mogelijke medewerking te verschaffen.

Met de bede, dat God uw harten moge neigen tot het betrachten van het recht in de gemeenschap der classiskerken, tekenen wij

Namens de Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Zwolle, met broedergroet,
w.g. Z. G. van Oene, praeses
w.g. H. van den Berg, scriba

INGEZONDEN

„CHRISTELIJK WEESHUIS "EEUWIGE LIEFDE" MOOLKUM, KOREA”

Het aantal giften binnengekomen na onze landelijke oproep is verblijdend, terwijl ook de vaste bijdragen voor ons kindertehuis toenamen.

Hiervoor alle gevers(sters) hartelijk dank. We werden hierdoor in staat gesteld om naast de vaste maandelijkse bijdrage van \$ 200.— de eerste \$ 1000.— extra over te maken, bestemd voor de bouw van het badhuis, welke inmiddels is gestart. Bovendien hopen wij op korte termijn eveneens de tweede termijn over te kunnen maken.

Dan resten ons nog \$ 2000.— extra bijeen te brengen om dit badhuis te helpen voltooiën, waarvan de exploitatie straks dit kindertehuis op eigen benen zal doen staan, waarnaar zozeer werd verlangd.

Om de continuïteit in de bouw echter te

verzekeren hebben wij dit resterende bedrag voorlopig geleend, in het vertrouwen, dat de Heere milde gevers(sters) zal blijven geven om deze lening af te lossen.

Hoewel velen van u evenals wij kerkelijk in een moeilijke positie verkeren, willen wij toch in dit vertrouwen nogmaals een beroep op u doen. Mogen wij op u rekenen?

Ons gironummer is 898142 t.n.v. Diakonie Geref. Kerk (Vrijgem.) Eindhoven, Minckelerplein 13, Eindhoven.

Namens de werkgroep,
J. Stolte

Zeer geachte Redactie,

Het Nederlandsche Rode Kruis zal van 27 mei t.m. 7 juni a.s. zijn grote jaarlijkse inzamelings-campagne houden.

Het Nederlandsche Rode Kruis, dat op principiële gronden geen subsidie kan ontvangen, is voor zijn financiën grotendeels aangewezen op het resultaat van deze inzameling. Andere vormen van inkomsten zijn: de contributies van het lidmaatschap, donaties, legaten, e.d. Vele miljoenen gulden zijn nodig, niet alleen voor het internationale werk — waarbij niet uitsluitend behoefte te worden gedacht aan de hulpverlening aan de oorlogsslachtoffers van het Biafra/Nigeria-conflict en/of Vietnam, maar ook aan de vele andere slachtoffers ten gevolge van natuur-rampen elders in de wereld — doch tevens voor de vele Rode Kruis-taken in eigen land, waarmede aanzienlijke bedragen zijn gemoeid. Vele tienduizenden zetten zich jaarlijks daarwerklijk in om het Rode Kruis in stand te houden.

Help met uw bijdrage het Rode Kruis anderen helpen.

PERSSCHOUW

In de rubriek „Sociale Snippers” van „De Gids”, het blad van het C.N.V., stond het volgende te lezen onder de titel „De ambassadeur heeft zijn Grootkruis en Jan kreeg een Plak”.

„Het zit er weer op. De eer is weer verdeeld. De ambassadeur heeft zijn Grootkruis en de commissaris van de koningin is Commandeur. De bankdirecteur, de notaris en zelfs een enkele predikant zijn Officier geworden, de burgemeester en de referendaris mogen zich Ridder noemen en ook Jan heeft zijn Plak. Zo is er weer Orde in alle dingen.

Er wordt tegenwoordig wel eens aan getwijfeld, maar éénmaal per jaar worden we er telkens weer aan herinnerd: rangen en standen moeten er zijn. Wie zijn plaats in de maatschappij niet weet, wordt er in de Lintjesregen wel op gezet. Een directeur-generaal is een ander soort Ridder dan een hoofdcommissie en een volksvertegenwoordiger is van hogere Orde dan het gewone volk. Het staat allemaal zwart op wit in de Fabeltj..., in de Staatscourant.

Er zijn trouwens niet alleen graden van Ridderlijkheid. Ook de ene Plak is de andere niet. Het zou immers de spuigaten uitlopen als een graffdelver dezelfde Plak als een kerk-organist of een postbesteller kreeg. Goud is voor de onderwijzer en de bedrijfsleider, zilver voor de wijkverpleegster en de hoofdportier, maar voor de landarbeider en de werkster is brons meestal wel goed genoeg.

Er zijn mensen die daar bezwaar tegen hebben. Soms zit het ze zo hoog dat ze niet eens een onderscheiding willen aanvaarden. Die politiemans in Almelo bijvoorbeeld weigerde beslist. De burgemeester stond al klaar met de Zilveren Plak, maar de adjudant zei „nee”. Tot grote schrik van de commissaris en de inspecteurs. Dat was nog nooit vertoond. En veronderstel dat iedereen zoiets deed. Dan werd het toch een Ordeloze boel.

Hoe hoger je rang, hoe hoger je onderscheiding. Tegen dat systeem heeft de adjudant zoveel bezwaren dat hij zich een waardeloze kerel zou hebben gevonden als hij de onderscheiding toch had aangenomen. Liever gaat hij zonder eremetaal met pensioen. Maar vooraf joeg hij nog wel even de kat in de gordijnen met de vraag waar Pieter van Vollenhove zo'n hoge onderscheiding nu eigenlijk mee heeft verdiend.

Het is een vraag waar misschien zelfs minister-president De Jong niet zo gauw een antwoord op weet. Over de lintjes van Ridders en Officiëren en Commandeurs heeft hij namelijk nog niets gezegd. Ook heeft hij in het midden gelaten wat hij met de Grootkruisen wil doen. Maar wat er met de onderscheidingen voor de kleine man gaat gebeuren staat wel vast. Al een week of zes geleden heeft de minister verklaard dat de medailles in elk geval zullen verdwijnen. Het wachten is alleen op een nieuwe wet.

Heel fijngevoelig is dat, zo'n mededeling vlak voor de Grote Dag. Echt prettig voor iedereen die daarna nog een medaille krijgt. Kun je blij zijn met een Plak, die al half is afgeschaffd.

Intussen rijst wel de vraag of de regering op deze manier niet juist aan de verkeerde kant begint. Vaak zijn het juist de stillen in den lande die door een onderscheiding het meest zijn verrast. Zelfs als het brons of zilver is.

Wie hoger op de ladder staat heeft vaak al stiekum uitgerekend dat hij toch echt wel aan de beurt was. Dat is geen kunst, als je de regeltjes kent. Veel moeilijker is het vaak om verrast te doen als het grote moment gekomen is. Of om je teleurstelling te verbergen als je nog een jaartje wachten moet.

In Deventer zijn ze al een heel stuk verder. Daar heeft het gemeentebestuur een voorbeeld gesteld voor het hele land. Geen onderscheid in onderscheidingen meer. Wie zich bijzonder verdienstelijk maakt voor de stad, krijgt een zilveren plak. Ongeacht rang of stand. Brons en goud zijn afgeschaffd. Het zilver moet maar edel genoeg zijn voor onverschillig welke borst. Maar hij moet wel echt verdienstelijk zijn.

Voor officieren en diplomaten zou het een uitkomst zijn als dit voorbeeld nationaal en internationaal werd gevolgd. Ze zouden prompt zijn verlost van het nijpende probleem hoe je te veel lintjes moet ophangen op een te smalle borst.

Enfin, voorlopig leven we nog steeds in een Ordelijke maatschappij. In de Tweede Kamer zitten vermoedelijk meer Officiëren dan bij de Generale Staf. In de Raad van State wordt langzamerhand iedereen de Commandeur van iedereen. Op sommige kantoren vergadert het bestuur in de Ridderzaal. En zelfs een pacifist wordt Officier als hij tot de Orde geroepen wordt”.
A.

KERKNIEUWS

Beroepen te Leek: ds. J. J. de Vries te Nijkerk; te Kampen (scriba J. Bos): ds. G. van den Brink te Eindhoven; te Middelstum en te Kantens: kand. M. H. Sliggers te Haarlem; te Amstelveen: ds. A. H. Algra te Wormer; te Grootegast, Zuidwolde (Gr.) en Noord-Bergum: kand. M. H. Sliggers te Haarlem; te Kampen (scriba D. J. Gritter): ds. W. G. de Vries te Helpman.

Aangenomen naar Enschede-Z.W.: ds. C. J. Smelik te Bunschoten-Spakenburg.

Bedankt voor Utrecht-C (vac. ds. G. A. Hoekstra): ds. C. J. Smelik te Bunschoten-Spakenburg; voor Cloverdale B.C. (Can.): P. Deddens te Rozenburg; voor Noord-Bergum, Kantens, Zuidwolde (Gr.), Warffum-Baflo, Zevenbergen en New-Westminster (voor de zendingsarbeid in Brazilië: kand. D. Grutter te Enschede.

ADRESSEN

Noordbergum: scriba: J. van Dijk, Smidsstrijte 1, Bergum, tel. (05116) 1737. **Bruchterveld:** scriba: K. Pullen, Schoolstraat 11, Bruchterveld, post Bergentheim. **Capelle a/d IJssel:** scriba: J. Kortenhoeven, Zwanensingel 17, Capelle a/d IJssel, tel. (010) 333501. **Ede** (praeses Ds. G. Roukema): diakonie: L. v. d. Berg, Wagenaarlaan 3, Ede. **Deventer:** scriba: K. Gladpootjes, Snippelingsdijk 18, Deventer. **Leeuwarden:** diakonie: A. Buisman, Koeriersterespel 117, Leeuwarden, tel. (05100) 35754. **Doesburg:** J. de Hoop, Koepoortstr. 13 te Doesburg, met ingang van 1 juni Gastelaarsstraat 4, Doesburg. **Ds. J. M. Smelik,** Delftweg 90, Rotterdam-8, **gewijzigd telefoonnummer:** 010 - 372068.

**AD DE BOER
INEKE VAN SANTEN**

Mede namens onze ouders delen wij u mee dat wij D.V. op maandag 23 juni 1969 gaan trouwen.

Ons jawoord geven we op het Stadhuis te Rotterdam om 12.20 uur, terwijl de kerkelijke bevestiging van ons huwelijk zal plaatsvinden om 19.00 uur in de Verrijzeniskerk, Springerstraat 340, Rotterdam-Alexanderstad door Ds. G. Spijker.

Wij houden receptie van 20.30-22.00 uur in één der zalen van de kerk.

Rotterdam,
Gratamastraat 10
van der Kloot Meyburgstraat 20

Wij gaan wonen:
Bloemstraat 75c, Rotterdam.

Inplaats van kaartjes.

De Heere gaf ons op Pinksterzondag een gezonde zoon. We hebben hem

GERT JUUL

genoemd.

J. Vonkeman
R. J. Vonkeman-Knoop
Ab
Hermen
Harriët
Sigi

25 mei 1969.
Groothoek, Richmond (Natal) Rep. Suid-Afrika.

De HERE dankbaar delen wij u met vreugde mede de geboorte van

FRANK-JAN KAREL LEOPOLD PIETER

P. van Veen
B. H. J. van Veen-van Seventer
Diederick
Joseline
Marishka

Oegstgeest, 2 juni 1969
Hazeboslaan 83

HARTELIJK DANK aan de zeer velen die hun blijken van medeleven hebben betoond bij de herdenking van ons 50-jarig huwelijk op 21 mei j.l.

G. Siesling en echtgenote

Bilthoven, „d Amandelboom”.

**Aan de lezers
van
dit blad**

Lezers van dit blad willen wij in de gelegenheid stellen, de hier-naast geannonceerde delen van Ds. C. VONK, over DE HEILIGE SCHRIFT (zie de adv.) in het bezit te krijgen tegen betaling van f 15.— per 3 maanden. Dus voor ca. f 1.20 per week kunt u in het bezit komen van dit waardevolle werk!

WAPENVELD (Gem. Heerde)

Het bestuur van de Ds. V. Maasschool (mooie, nieuwe vierklassige), Flessenbergerweg te Wapenveld vraagt een

onderwijzer(es)

Bevoegd voor j en r (evt. k).
Geref. Vrijgem.
Mooie woning beschikbaar.

Brieven met voll. inl. z.s.m. aan het h.d.s. J. Kleijer, Kanaaldijk 55, Wapenveld, telef. 05206-1327 (huis), 1549 (school).

Wapenveld heeft een 20 minutendienst met Apeldoorn en Zwolle.

KENT U ZE AL?

de boeken van
RICHARD WURMBRAND

BRIEVEN . . . . . f 6,75
en

DE ONDERGRONDSE KERK GEMARTELD
OM CHRISTUS' WIL . . . . . f 5,75

Laat u deze belangrijke en onthullende boeken niet ontgaan. Ze worden u graag geleverd, met bijberekening van gedeeltelijke porto van f 0,30 door

BOEKHANDEL „DE GRAAFSCHAP”
Landstraat 19, Aalten.

3e druk bijna uitverkocht!

Twist des Heeren met Zijn Wijngaard,

door Ds. F. van Deursen

1. Welke kritiek dienen wij te hebben op en om de „Open Brief”?
2. Gods milde gedachten over gebrekkige kerken en gebrekkige dienaren.
3. Dopers radikalisme en Schriftuurlijke lankmoedigheid.
4. Het letten op de daden des HEEREN en het onderscheiden van de tijden.

Prijs f 3,90

Ook zeer aanbevolen:

A. KEIZER

Creatie en Evolutie

(over het gelijknamige boek van Prof. Dr. J. Lever).

„De kerk van thans mag weten, dat er niet juister en meer naar waarheid gesproken kan worden over de Schepping dan in de mededelingen van Gods Woord gericht tot het volk Israël en ondubbelzinnig door dit volk verstaan.

Prijs f 2,90

FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK

POSTBUS 2 — BARENDRECHT — POSTREKENING 216928

**GROOTS WERK OVER DE
HEILIGE SCHRIFT
bereikte belangrijke mijlpaal**

In de reeks „De Voorzeide Leer” ving de Auteur, **Ds. C. VONK**, Geref. Predikant te Schiedam, enkele jaren geleden aan met de behandeling van de **HEILIGE SCHRIFT. THANS VERSCHEEN DEEL Ic - NUMERI, DEUTERONOMIUM**, waarmee de behandeling van de vijf boeken van Mozes of Pentateuch werd afgesloten.

Uit voorraad zijn nu leverbaar de delen over de Heilige Schrift:

- Deel Ia: Inleiding - Genesis - Exodus, 526 pagina's f 23,50
- Deel Ib: Leviticus, 768 pagina's f 31,00
- Deel Ic: Numeri - Deuteronomium, 880 pagina's f 36,50

Alle delen in fraaie stempelband met goudtitel.

In voorbereiding zijn de delen: Id, De Profeten; Ie De Geschriften; If, Het Nieuwe Testament. Van reeds eerder verschenen delen in deze reeks is uitsluitend nog leverbaar: **Deel IIb, De Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikelen 22-24, 27-37, 720 pag., in fraaie stempelband, f 18,50.**

Uitgave van:

**FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK
BARENDRECHT**

Postbus 2 — Telef. 0 1806 - 2944

ALOM ZEER WAARDERENDE RECENSIES, O.M.:

„Met deze mijlpaal wensen we de schrijver en de uitgever van harte geluk. We hopen op een voorspoedige voortgang van dit grootse werk”. (Ds. D. H. Borgers in „Getrouw”) (Ia)

„Al was het maar omdat het vaak verrassende gegevens biedt, is het de moeite waard”. (Prof. Dr. R. Schippers, in Belijden en Beleven) (Ia)

„Tenslotte zij opgemerkt — de uitgever verdient ongetwijfeld ook een pluim — dat de typografische verzorging in zeer goede handen is”. (Ds. D. Zemel, Geref. Kerkblad van Overijssel en Gelderland) (Ia)

„Ik las dit werk met grote belangstelling en beveel het gaarne bij onze lezers aan”. (Dr. H. Bout, Theologia Reformata).

„Ik eindig met: prachtwerk! Torenhoog boven heel wat „stichtelijke” rommel waar ge de schrijver al maar hoort babbelen over de Bijbel, terwijl de Bijbel zelf niet aan de beurt komt. Dit boek brengt ons echt verder!” (Ds. G. Viseé in Kamper Kerkbode).

„Verbanden met het N.T. worden steeds gelegd, heilshistorische lijnen aangegeven”. „Nogmaals wil ik wijzen op dit uitnemende werk” (Prof. Dr. B. J. Oosterhoff, De Wekker).